

13. Myers I. B. Gifts Differing: Understanding Personality Type. – Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press, 1993. – 382 p.
14. Rampillon U. Aufgabentypologie zum autonomen Lernen. – Ismaning: Max Heuber Verlag, 2000. – 136 p.
15. Zajakova Blanka. Learning styles in physics education: introduction of our research tools and designs. Procedia – Social and Behavioural Science. – 106 (2013). – P.1786–1795.

Одержано статтю: 05.06.2019

Прийнято до друку: 19.06.2019

УДК 373.3/.5.015.31:[78:7]
DOI: 10.15330/esu.16.70-78

Руфіна Добровольська,

асистент, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (м. Вінниця, Україна)

Rufina Dobrovolska,

Assistant, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Vinnytsya, Ukraine)
rufapost94@gmail.com

**РЕАЛІЗАЦІЯ ІНТЕГРАЦІЇ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ОРГАНІЗАЦІЇ МУЗИЧНО-
ЕСТЕТИЧНОГО ПРОСТОРУ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ
ШЛЯХОМ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ ЯК ПЕДАГОГІЧНОЇ
УМОВИ**

**IMPLEMENTATION OF INTEGRATION OF PROFESSIONAL TRAINING CONTENT
OF FUTURE MUSIC TEACHERS INTO THE ORGANIZATION OF MUSIC-
AESTHETIC SPACE OF GENERAL SECONDARY EDUCATIONAL INSTITUTIONS BY
INTRODUCING CROSS-CURRICULAR RELATIONS AS A PEDAGOGICAL
CONDITION**

На сучасному етапі реформування вищої педагогічної освіти, зміни, що відбуваються в суспільстві, пов'язані з інтеграцією України у світовий освітній простір, з комп'ютеризацією освіти. Це вимагає створення нових педагогічних умов і пошуку новітніх методик викладання, що забезпечать підготовку висококваліфікованих педагогів, вчителів музичного мистецтва. Для впровадження інтеграційного процесу в освітнє середовище потрібно дотримуватися таких дидактичних умов: спільної мети та завдань освітнього процесу; єдності спільних дидактичних принципів і методів навчання; уніфікованості системи понять; логічності засвоєння навчальної інформації. Головними завданнями інтеграції під час професійної підготовки майбутніх учителів музики до організації музично-естетичного простору закладів загальної середньої освіти є: оволодіти базовими педагогічними знаннями; набутти вміння поєднувати навчальний матеріал профільних дисциплін; сформувати вміння використовувати міжпредметні зв'язки.

Ключові слова: педагогічні умови, інтеграція освіти, міжпредметні зв'язки, майбутні учителі музичного мистецтва, музично-естетичний простір, інформаційно-комунікаційні технології.

At the present stage of the reform of higher pedagogical education, the changes taking place in society are connected with the integration of Ukraine into the world educational space, with the computerization of the education. This requires the creation of new pedagogical conditions and the search for the latest teaching methods, which will provide training of highly skilled teachers of the musical art. To implement the integration process in the educational environment, one must adhere to such didactic conditions as: the common goal and tasks of the

educational process; the unity of common didactic principles and teaching methods; uniformity of the concepts system; the logic of assimilation of educational information. The main tasks of integration during the professional training of future music teachers to the organization of musical-aesthetic space of general secondary education institutions are: to master basic pedagogical knowledge; to acquire the ability to combine the educational material of specialized disciplines; to form the ability to use interpersonal relationships.

Key words: pedagogical conditions, integration of education, interpersonal relations, future teachers of musical art, musical-aesthetic space, information and communication technologies.

Формувальний етап дослідно-експериментальної роботи полягав в апробації розробленої моделі в навчальному процесі дослідних педагогічних ЗВО, перевірялася достатність теоретично обґрунтованих педагогічних умов, що забезпечують ефективність формування готовності майбутнього вчителя музики до організації музично-естетичного простору закладів загальної середньої освіти. У процесі реалізації моделі було важливо організувати роботу так, щоб вона вписувалася в загальну систему діяльності студентів. Тому була виконана система заходів, для підвищення інтересу і мотивації формування готовності майбутнього вчителя музики до організації музично-естетичного простору закладів загальної середньої освіти. Ця робота була реалізована в таких напрямках:

- через позанавчальну діяльність (проведення колоквіумів; традиційних та електронних екскурсій, конференцій, різних конкурсів та ін.);
- через участь у навчальних семінарах, відвідування студентами занять досвідчених викладачів, де педагоги демонструють варіанти роботи з використанням сучасних ІКТ.

У наш час практично не можна назвати сферу людської діяльності, яка не зазнала б залежності від ринку інформації і не мала б потреби у використанні ІКТ. Усе це в значній мірі змінює уявлення, погляди, поведінку, спосіб життя і мислення сучасної людини і ставить до неї нові вимоги, найважливішою серед яких є опанування інформаційною грамотністю, інформаційною культурою [7, с. 117].

Нині відчувається нестача фахівців, які здатні самотійно та в команді розв'язувати актуальні проблеми, робити це за допомогою Інтернет. Тому навчання майбутніх учителів у проектній діяльності – веб-квесті в інтеграції з іншими педагогічними технологіями сприятимуть активному процесу одержання знань, умінню знаходити необхідну інформацію, використовувати різноманітні джерела, запам'ятовувати, розв'язувати певні завдання і проблеми, організовувати себе до роботи [7, с. 170–171].

До основи ІКТ у професійній освіті покладені мультимедійні властивості, специфічною рисою яких є інтерактивна наочність – ефект занурення в навчальне програмне середовище та взаємодії з ним. Цей вид наочності дає можливість діалогу з навчальною програмою, коли майбутній фахівець робить цілеспрямовані інтелектуальні зусилля, пізнаючи логічні зв'язки, характер взаємодії між явищами і предметами, тобто засвоює не окремі статичні образи, а смислові схеми. Віртуальна присутність у професійному середовищі мобілізує всі канали сприйняття нової інформації – візуальний, слуховий і моторний, що починають працювати паралельно й узгоджено. Сприйнята таким чином інформація краще опрацьовується, надійніше зберігається в пам'яті та швидше згадується [8, с. 32].

Комп'ютерні комунікації разом із сучасними технологіями навчання можуть суттєво вплинути на формування нового змісту освіти та модифікацію організа-

ційних форм і методів навчання. Поява таких комунікацій в закладі освіти, перш за все, передбачає інтенсивне використання сучасних засобів обчислювальної техніки і безпаперової технології як одного з основних компонентів освітнього процесу. Використання комп'ютерних мереж, без сумніву, приведе до коригування змісту традиційних дисциплін та до їх інтеграції. Значно розширюються можливості методів самостійної наукової та науково-дослідної роботи і навчання студентів й учнів методам колективного розв'язання проблем. Безумовно, це вимагає від учителів і викладачів відповідної підготовки до інтенсивного використання засобів обчислювальної техніки в навчальному процесі [7, с. 214].

Для впровадження інтеграційного процесу в освітнє середовище потрібно, вважає Л. Герасименко, дотримуватися таких дидактичних умов [4]: спільної мети та завдань освітнього процесу; єдності спільних дидактичних принципів і методів навчання; уніфікованості системи понять; логічності засвоєння навчальної інформації.

У нашому випадку спільною метою є забезпечення якості формування готовності майбутнього вчителя музики до організації музично-естетичного простору закладів загальної середньої освіти. Головними завданнями інтеграції під час професійної підготовки майбутніх учителів музики до організації музично-естетичного простору закладів загальної середньої освіти є: оволодіти базовими педагогічними знаннями; набути вміння поєднувати навчальний матеріал профільних дисциплін; сформувати вміння використовувати міжпредметні зв'язки.

Інтегроване навчання майбутніх фахівців дає позитивні результати: знання студентів набувають якості системності; виявляють загальність зв'язків у науках; знання й уміння стають узагальненими; сприяють комплексному застосуванню знань, їх синтезу, переносу ідей і методів з однієї дисципліни в іншу, що є основою творчого підходу до навчальної діяльності в умовах євроінтеграції; більш ефективно формуються переконання, і досягається всебічний розвиток особистості; посилюється світоглядна спрямованість пізнавальних процесів студентів; забезпечується активізація й інтенсифікація навчально-професійної діяльності. Також інтегроване навчання прискорює формування переконань і світогляду майбутніх фахівців, сприяє прояву суб'єктивного ставлення до вивчених фактів і способів їх пояснення, самостійного знаходження проблем, парадоксів і суперечностей, евристичної позиції в навчальному процесі. Цільові орієнтації інтегрованого навчання спрямовані на формування цілісних системних знань про єдність навколишнього світу; підготовку студентів до успішної професійної діяльності; розвиток інтелектуальних здібностей, творчого мислення тощо.

Інтегроване навчання має принципове значення як для формування професійної компетентності майбутніх фахівців, так і для їхньої подальшої професійної діяльності. Інтеграція – процес і результат створення нерозривно зв'язаного, єдиного, цілісного. Результатом інтеграції є поява якісно нової, інтегративної властивості, яка не зводиться до суми властивостей об'єднаних елементів, а забезпечує вищу ефективність функціонування всієї цілісності [5].

Функції міжпредметної інтеграції набагато складніші, стверджує Д. Кільдеров, вони покликані працювати з галузями багатьох знань і в результаті таких дій, як диференціація, класифікація (структуризація), систематизація (синтез і цілісність), позначаються нові галузі знання та підвищується ефективність сприйняття. Інтеграція, продовжує думку науковець, є важливим дидактичним принципом, що визначає організацію освітньої системи з урахування предметності як загальної форми методу

інтеграції у педагогічному процесі. Становлення ідеї міжпредметних зв'язків зумовлене філософськими й ідеологічними поглядами педагогів різних епох і різних громадських систем, загальними тенденціями розвитку педагогіки. А оскільки міжпредметні зв'язки є основною складовою інтеграційних процесів, то і статус дидактичного принципу можна віднести до процесу інтеграції в системі освіти, що надає їй загальності, фундаментальності, а це визначає умови конструювання дидактичної системи [11].

Потрібно зауважити, що міжпредметні зв'язки в роботах дослідників одержали якісно нове відображення; вони покликані забезпечити інтеграцію знань, синтетичне відтворення й осмислення об'єктивного світу [8, с. 119].

Методологічною основою міждисциплінарної інтеграції є інтегративний підхід у професійній освіті, сутність якого обґрунтована в працях Л. Демінської. Водночас міждисциплінарна інтеграція – це узгодження змісту навчальних дисциплін щодо відображення ними єдиних, безперервних і цілісних явищ професійної діяльності.

Інтеграція навчального процесу в ЗВО передбачає його побудову за принципом логічних узагальнень послідовності програмних дисциплін і “комплексування” навчання. Викладання проводиться так, щоб знання однієї дисципліни були фундаментом для вивчення іншої. Методичне опрацювання змісту навчальних предметів полягає в систематизації й узагальненні матеріалу, одержаного під час вивчення різних дисциплін [9].

Застосування ІКТ на заняттях дає можливість викладачу скоротити час на вивчення програмного матеріалу за рахунок наочності і швидкості виконання роботи, перевірити знання студентів в інтерактивному режимі, що підвищує ефективність навчання, допомагає реалізувати весь потенціал особистості – пізнавальний, морально-етичний, творчий, комунікативний та естетичний, сприяє розвитку інтелекту, інформаційної культури студентів [7, с. 38].

Інтерактивні методи є антитезою пасивності, вони цікаві для студентів і, водночас, результативні. Якщо інформація з найкращим чином прочитаної лекції вже через три дні відтворюється уважним слухачем лише на 10 %, то інтерактивні методи, де студент активно діє, дають показник запам'ятовування до 90 %! Спеціально створена таблиця запам'ятовування свідчить, що людина запам'ятовує:

- 10 % того, що прочитала;
- 20 % того, що почула;
- 30 % того, що побачила;
- 50 % того, що побачила і почула;
- 80 % того, що сказала;
- 90 % того, що виразила в дії [7, с. 81–82].

Інтеграція наукових знань здійснюється на основі міждисциплінарних та внутрішньодисциплінарних зв'язків і становить логічно завершену структуру багатодисциплінарного знання. Така інтеграція не просто доповнює зміст однієї дисципліни знаннями з іншої, а об'єднує їх і забезпечує не вузькодисциплінарну підготовку, а діяльність, яка формує професійно важливі вміння, навички й особистісні якості [3].

Сучасна педагогічна наука стверджує, що для продуктивного засвоєння знань із різних дисциплін важливим є встановлення широких зв'язків між ними. Потреба в синтезі наукових знань зумовлена зростаючою кількістю комплексних проблем, що постають перед людством, розв'язання яких можливе лише через залучення знань із

різноманітних галузей науки. Постає питання про формування нового, інтегративного способу мислення, що характерний для сучасної людини. Інтеграція знань із різних навчальних предметів і об'єднання в одному завданні понять із різноманітних галузей реалізується через міжпредметні зв'язки. Актуальність міжпредметних зв'язків у навчанні зумовлена сучасним рівнем розвитку науки, який яскраво виражає інтеграцію суспільних, економічних і природничо-наукових знань [18, с. 179].

Ідеї компетентнісної освіти нерозривно пов'язані з проблемами інтеграції в освіті. Дослідники означених проблем доводять, що інтегроване навчання має принципово важливе значення як для формування готовності майбутнього вчителя музики до організації музично-естетичного простору закладів загальної середньої освіти, так і для його майбутньої професійної діяльності. Процесом інтеграції (від латин. *integratio* – з'єднання, відновлення) є об'єднання в єдине ціле раніше розрізнених частин і елементів системи на основі їх взаємозалежності та взаємодоповнення. Інтеграція є складним міждисциплінарним науковим поняттям, що вживається в багатьох гуманітарних науках – філософії, соціології, психології, педагогіці тощо [16, с. 35].

Інтеграція також розглядається як процес і результат створення нерозривно зв'язаного, єдиного і цільного в навчанні (зближення і зв'язку наук, які водночас супроводжуються процесами їх диференціації), що здійснюється через злиття в одному синтезованому курсі (темі, розділі, програмі) елементів різних навчальних предметів, наукових понять і методів викладання різних дисциплін у загальнонаукові поняття й методи пізнання, комплексування і підсумовування основ наук у розкритті міжпредметних навчальних проблем [17].

Уміння комплексно застосувати знання лежить в основі творчого підходу особистості. Озброєння майбутніх фахівців такими вміннями – актуальне завдання вищої школи, яке диктується тенденціями інтеграції в науці і розв'язується за допомогою використання в навчальному процесі різних видів інтеграції. В навчанні потрібно поступово забезпечити студентів цілісною системою знань про навколишню дійсність. Окрім відомих нині науці фактів, доцільно ознайомити майбутніх фахівців із науковими поняттями відповідно до розвитку науки, навчити їх виділяти фундаментальні знання, акцентувати увагу на перспективних напрямках розвитку науки, переконати студентів у значенні систематизованих, інтегрованих знань. Отже, інтегрований підхід до навчання, за умови правильної його організації, може відіграти значну роль у підвищенні рівня теоретичних знань студентів із питань, які є спільними для певного циклу дисциплін, а також у підвищенні рівня сформованості професійно-методичних умінь та навичок [14].

Отже, міжпредметна інтеграція сприяє: підвищенню мотивації до вивчення дисципліни, полегшує розуміння студентами явищ і процесів, що вивчаються; формуванню вмінь аналізувати, зіставляти факти з різних галузей знань; формуванню культури мислення, підвищенню творчої активності; формуванню цілісної наукової картини світу; покращенню засвоєння знань з інших дисциплін; зниженню втомлюваності студентів від перевантаження; розширенню сфери одержання інформації; робить освітній процес по-справжньому цікавим; вона є необхідною умовою для цілісного сприйняття світу й осмислення явищ навколишньої дійсності студентами [12].

Сучасна система освіти спрямована на формування високоосвіченої, інтелектуально-розвиненої особистості з цілісним уявленням картини світу, з розумінням глибини зв'язків явищ і процесів, які складають цю картину. Предметна роз'єднаність стає однією з причин фрагментарності світогляду особистості, в той

час як у сучасному світі переважають тенденції до економічної, політичної, культурної, інформаційної інтеграції [15, с. 41].

Український педагог М. Фіцула визначає міжпредметні зв'язки як узгодженість між навчальними предметами, що надає змогу розглядати факти та явища реальної дійсності з різних точок зору, із позицій різних дисциплін [19, с. 106].

До прикладу, досліджуючи генезис поняття “міжпредметні зв'язки” в педагогічній науці та практиці, Т. Війчук пропонує розглядати міжпредметні зв'язки як один із основних принципів навчання, що сприяє координації та систематизації навчального матеріалу, формуванню в учнів інтегрованих знань та умінь, виробленню навичок їх набуття в різних видах діяльності, і що реалізується через систему загальних методів пізнання природи спільними діями вчителів різних предметів [1, с. 76].

З іншого боку, поняття “міжпредметні зв'язки” визначаються як зв'язок між навчальними програмами різних дисциплін на рівні навчальних занять (уроків, факультативів тощо), який зумовлений спільною дидактичною метою [10, с. 70].

Що стосується дефініції “міжпредметні зв'язки” то розвиток досліджень із цього поняття є лише “спробою відремонтувати недосконалу систему освіти, перенести частину знань із одного навчального предмета в інший, встановити зв'язки між близькими поняттями, що вивчаються в різних предметах” [13, с. 109].

Виокремлення міжпредметних зв'язків за напрямом демонструє, чи є джерелом міжпредметної інформації одна, дві або більше дисциплін, чи використовується міжпредметна інформація під час вивчення певної теми (прямі зв'язки), чи є ця тема “постачальником” інформації для інших тем, інших дисциплін (обернені, відновлювальні зв'язки). Зв'язки, виокремлені за спрямованістю, демонструють, які знання походять з інших дисциплін, який матеріал ще тільки вивчатиметься (хронологічні зв'язки), як довго здійснюється взаємодія тем у реалізації міжпредметних зв'язків (хронометричні зв'язки) [18].

Теоретичні аспекти міжпредметності, на нашу думку, добре висвітлені в роботі Н. Самарук [18]. Автор наголошує на складності визначення самого поняття “міжпредметні зв'язки”, що пояснюється складністю самої цієї категорії, а також відсутністю в сучасній дидактиці однозначного підходу до цієї теми.

Розвиток інтегративних тенденцій як суттєвої ознаки сучасного наукового та прикладного знання набуває особливого значення за умов інформаційного перенавантаження сучасного освітнього процесу. Знані науковці О. Вознюк та О. Дубасенюк вважають, що сукупність теоретичних положень, що пояснюють сутність феномена інтеграції в сучасній педагогіці, об'єднані загальним поняттям “інтегративний підхід”: у результаті інтеграції раніше самостійні елементи поєднуються та певним чином синтезується у цілісну систему на основі встановлення функціональних взаємозв'язків, взаємного переходу та доповнення, керування, зближення теорій навчання і виховання, об'єднання в системах організації освіти та її змісту. Інтеграція в освіті виконує такі функції: освітню, виховну, розвивальну, психологічну, методологічну, організаційну. Під час цього інтеграція може мати різні форми: предметно-образну, понятійну, світоглядну, діяльнісну, концептуальну тощо. До головних способів інтеграції відносяться: уніфікація, універсалізація, категоріальний синтез, екстраполяція, узагальнення, моделювання, систематизація [2, с. 95–96].

Зауважимо, що нині ця категорія недостатньо вивчена в наукових джерелах та є принципова різниця щодо її тлумачення. До прикладу, в педагогічних джерелах

визначення “інтеграція” трактується як складне діалектичне перетворення наукової свідомості, що об’єднує успіхи й досвід освіти [6; 21].

Під час навчання студенти одержували значний обсяг теоретичної інформації, познайомилися з основними етапами інформатизації освіти, особливостями державної політики побудови освіти в Україні. Під час цієї роботи студенти опанували основними теоретичними знаннями в сфері формування готовності майбутнього вчителя музики до організації музично-естетичного простору закладів загальної середньої освіти, встановили причинно наслідкові зв’язки необхідності вивчення цього процесу в умовах сучасного розвитку освіти.

Навчальний матеріал спрямовувався не лише на розширення обсягу знань у сфері формування готовності майбутнього вчителя музики до організації музично-естетичного простору закладів загальної середньої освіти на всіх рівнях освіти, а й на ознайомлення з методикою роботи. На заняттях були розібрані технічний, методичний та організаційний аспекти педагогічного процесу щодо організації музично-естетичного простору закладів загальної середньої освіти, розглянуті позитивні та негативні аспекти підготовки майбутнього вчителя музики.

Під час вивчення всіх тем навчального плану приділяли значну увагу нормативним документам, які мають визначальне значення в навчанні та розвитку майбутніх учителів музики.

Основні положення, на яких ґрунтуються вимоги до професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва України, окреслено Законом України “Про вищу освіту” (2014 р.). Аналіз державних документів дозволив визначити, що на сучасному етапі розвитку мистецької, зокрема музичної, освіти України стратегічними цілями, є: підвищення якості професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва; збереження наявної багаторівневої системи мистецької освіти у сфері музичного мистецтва; створення і розвиток наукових та творчих шкіл для дослідження проблем музичної педагогіки; забезпечення потреб сучасних закладів загальної середньої освіти в кваліфікованих учителях музичного мистецтва; задоволення потреб особистості в одержанні якісної мистецької освіти.

Потрібно відзначити добру відвідуваність лекційних занять, активну участь у конкурсах, що проводяться, колоквиумах і конференціях усіх респондентів експериментальної групи. Лекції були побудовані з використанням нетрадиційних методів навчання, теоретичний матеріал викладався в проблемній формі, застосовувався метод діалогу, метод навчання в співпраці, були проведені лекції-дискусії, тренінги, конкурси педагогічної майстерності, колоквиуми й уведені нові форми контролю теоретичних знань: комп’ютерне тестування, електронні тренажери

У першу чергу, лекційний матеріал знайомив студентів із концептуальним підходом до організації музично-естетичного простору закладів загальної середньої освіти, давав повне уявлення про сучасні методики навчання музики, вибудовувався так, щоб у майбутніх учителів музики не виникало сумніву у важливості та своєчасності навчального матеріалу, що інформувався їм.

Отже, підводячи підсумок усьому вище сказаному, варто підкреслити, що ефективне формування готовності майбутнього вчителя музики до організації музично-естетичного простору закладів загальної середньої освіти можливе при реалізації педагогічної умови інтеграції змісту професійної підготовки студентів шляхом реалізації міжпредметних зв’язків.

Література

1. Війчук Т. Генезис поняття “міжпредметні зв’язки” у педагогічній науці та практиці / Т. Війчук // Молодь і ринок. – 2012. – № 8. – С. 74-76. (*14)
2. Вознюк О. В. Цільові орієнтири розвитку особистості у системі освіти : інтегративний підхід : [монографія] / О. В. Вознюк, О. В. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – 684 с.
3. Волощук Н. І. Міждисциплінарна інтеграція як фактор удосконалення викладання фармакології у медичному виші / Н. І. Волощук, О. С. Пашинська, А. О. Іваниця, І. В. Таран // Медична освіта. – 2016. – № 4. – С. 8-11.
4. Герасименко Л. С. Педагогічні умови адаптації викладачів іноземної мови до професійної діяльності в льотних навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Людмила Сергіївна Герасименко. – Кіровоград, 2012. – 230 с.
5. Гломозда В. Г. Вивчення тем інтегративного характеру як спосіб здійснення міжпредметних зв’язків / В. Г. Гломозда // Педагогіка. Респ. наук.-мет. зб. – Вип. 30. – К., 1991. – С. 17-20.
6. Гончаренко С. Український педагогічний словник – Київ : Либідь, 1997. – 376 с.
7. Гуревич Р. С. Інформаційно-освітній портал у підготовці майбутніх учителів: [монографія] / Р. С. Гуревич, Г. Б. Гордійчук, М. Ю. Кадемія та ін. ; за ред. доктора педагогічних наук, професора, дійсного члена НАПН України Гуревича Р. С. – Вінниця : НіланЛТД, 2017. – 416 с.
8. Гуржій А. М. Інформаційно-комунікаційні технології у професійно-технічній освіті : [монографія] / А. М. Гуржій, Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія та ін. ; за ред. академіка НАПН України Гуржія А. М. У 2 частинах. – Ч. 1. – Вінниця : НіланЛТД, 2016. – 412 с.
9. Демінська Л. О. Міждисциплінарні зв’язки у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Л. О. Демінська. – Донецьк, 2004. – 245 с.
10. Добриця М. Еволюція поняття “міжпредметні зв’язки” у педагогіці / М. Добриця // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. – 2012. – Ч. 3. – С. 65-71.
11. Кільдеров Д. Е. Інтеграційні процеси як соціально-педагогічна проблема підвищення якості освіти / Д. Е. Кільдеров // Вища освіта України (додаток 1) – 2012. – Тематичний випуск “Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології”. – Т. 2. – 2012. – С. 144-151.
12. Козловська І. М. Інтеграція та наступність у розвитку навчального знання: методологічний аспект / І. М. Козловська, А. В. Литвин // Неперервна професійна освіта: теорія і практика : зб. наук. праць : у 2 ч. / за ред. І. Ф. Зязюна, Н. Г. Ничкало. – К., 2001. Ч. 2. – 2001. – С. 177-183.
13. Козловська І. Теоретико-методологічні аспекти інтеграції знань учнів професійно-технічної школи (дидактичні основи): Монографія / За ред. д.п.н. С. У. Гончаренка – Львів: Світ, 1999. – 302 с.
14. Коломієць Д. І. Інтеграція знань з природничо-математичних і спеціальних дисциплін у професійній підготовці учителя трудового навчання : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Д. І. Коломієць ; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – К., 2001. – 20 с.
15. Локарева Ю. В. Використання методу художньо-творчого проекту в процесі вивчення музично-теоретичних дисциплін / Юлія Валеріанівна Локарева // Наукові записки. – Серія: Педагогічні науки. – Вип. 166. – С. 167-170.
16. Лузан П. Г. Формування змісту професійного навчання кваліфікованих робітників з інтегрованих професій: методичний посібник / П. Г. Лузан, Ю. І. Кравець, Т. В. П’ятничук. – К. : Інститут ПТО НАН України, 2012. – 136 с.
17. Педагогічний словник / [Ярмаченко М. Д., Зязюн І. А., Мадзігон В. М. та ін.]; за ред. М. Д. Ярмаченка. – К. : Педагогічна думка, 2000. – 516 с.
18. Самарук Н. М. Теоретичні аспекти міжпредметності / Н. М. Самарук // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв’язки / Наукові дослідження, досвід, пошуки : зб. наук. праць. – Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2009. – Вип. 14. – С. 178-186.
19. Фіцула, М. М. Педагогіка : [навч. посіб. для студ. вищ. пед. закладів освіти] / М. М. Фіцула. – К. : Академія, 2000. – 544 с.
20. Ягупов В. В. Проектування педагогічної діяльності викладачів професійно-технічної освіти [Електронний ресурс] / В. В. Ягупов. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/>.
21. Яковлев И. П. Интеграция высшей школы с наукой и производством / И. П. Яковлев. – Ленинград : Изд-во Ленинградского университета, 1989. – 114 с.

References

1. Viichuk T. Henezys poniattia "mizhpredmetni zviazky" u pedahohichnii nauksi ta praktytsi / T. Viichuk // *Molod i rynok*. – 2012. – № 8. – S. 74-76. (*14)
2. Vozniuk O. V. Tsilovi oriientyry rozvytku osobystosti u systemi osvity : intehratyvnyi pidkhdid : [monohrafiia] / O. V. Vozniuk, O. V. Dubaseniuk. – Zhytomyr : Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, 2009. – 684 s.
3. Voloshchuk N. I. Mizhdystsyplinarna intehratsiia yak faktor udoskonalennia vykladannia farmakolohii u medychnomu vyshi / N. I. Voloshchuk, O. S. Pashynska, A. O. Ivanytsia, I. V. Taran // *Medychna osvita*. – 2016. – № 4. – S. 8-11.
4. Herasymenko L. S. Pedahohichni umovy adaptatsii vykladachiv inozemnoi movy do profesiinoi diialnosti v lotnykh navchalnykh zakladakh : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 / Liudmyla Serhiivna Herasymenko. – Kirovohrad, 2012. – 230 s.
5. Hlomoza V. H. Vyvchennia tem intehratyvnoho kharakteru yak sposib zdiisnennia mizhpredmetnykh zviazkiv / V. H. Hlomoza // *Pedahohika. Resp. nauk.-met. zb.* – Vyp. 30. – K., 1991. – S. 17-20.
6. Honcharenko S. Ukrainnyi pedahohichni slovnyk – Kyiv : Lybid, 1997. – 376 s.
7. Hurevych R. S. Informatsiino-osvitnii portal u pidhotovtsi maibutnikh uchyteliv: [monohrafiia] / R. S. Hurevych, H. B. Hordiichuk, M. Yu. Kademiia ta in. ; za red. doktora pedahohichnykh nauk, profesora, diisnoho chlena NAPN Ukrainy Hurevycha R. S. – Vinnytsia : NilanLTD, 2017. – 416 s.
8. Hurzhii A. M. Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii u profesiino-tekhnichnii osviti : [monohrafiia] / A. M. Hurzhii, R. S. Hurevych, M. Yu. Kademiia ta in. ; za red. akademika NAPN Ukrainy Hurzhiia A. M. U 2 chastynakh. – Ch. 1. – Vinnytsia : NilanLTD, 2016. – 412 s.
9. Deminska L. O. Mizhdystsyplinarni zviazky u protsesi profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 / L. O. Deminska. – Donetsk, 2004. – 245 s.
10. Dobrytsia M. Evoliutsiia poniattia "mizhpredmetni zviazky" u pedahohitsi / M. Dobrytsia // *Zbirnyk naukovykh prats Umanskooho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu*. – 2012. – Ch. 3. – S. 65-71.
11. Kilderov D. E. Intehratsiini protsesy yak sotsialno-pedahohichna problema pidvyshchennia yakosti osvity / D. E. Kilderov // *Vyshcha osvita Ukrainy (dodatok 1)* – 2012. – Tematychnyi vypusk "Pedahohika vyshchoi shkoly: metodolohiia, teoriia, tekhnolohii". – T. 2. – 2012. – S. 144-151.
12. Kozlovska I. M. Intehratsiia ta nastupnist u rozvytku navchalnoho znannia: metodolohichni aspekt / I. M. Kozlovska, A. V. Lytvyn // *Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka : zb. nauk. prats : u 2 ch.* / za red. I. F. Ziaziuna, N. H. Nychkalo. – K., 2001. Ch. 2. – 2001. – S. 177-183.
13. Kozlovska I. Teoretyko-metodolohichni aspekty intehratsii znan uchniv profesiino-tekhnichnoi shkoly (dydaktychni osnovy): Monohrafiia / Za red. d.p.n. S. U. Honcharenka – Lviv: Svit, 1999. – 302 s.
14. Kolomiets D. I. Intehratsiia znan z pryrodnycho-matematychnykh i spetsialnykh dystsyplin u profesiinii pidhotovtsi uchytelia trudovoho navchannia : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 / D. I. Kolomiets ; In-t pedahohiky i psykhologii prof. osvity APN Ukrainy. – K., 2001. – 20 s.
15. Lokarieva Yu. V. Vykorystannia metodu khudozhno-tvorchoho proektu v protsesi vyvchennia muzychno-teoretychnykh dystsyplin / Yuliia Valerianivna Lokarieva // *Naukovi zapysky. – Serii: Pedahohichni nauky.* – Vyp. 166. – S. 167-170.
16. Luzan P. H. Formuvannia zmistu profesiinoho navchannia kvalifikovanykh robitnykiv z intehrovanykh profesii: metodychnyi posibnyk / P. H. Luzan, Yu. I. Kravets, T. V. Piatnychuk. – K. : Instytut PTO NAN Ukrainy, 2012. – 136 s.
17. Pedahohichni slovnyk / [Iarmachenko M. D., Ziaziun I. A., Madzihon V. M. ta in.]; za red. M. D. Yarmachenka. – K. : Pedahohichna dumka, 2000. – 516 s.
18. Samaruk N. M. Teoretychni aspekty mizhpredmetnosti / N. M. Samaruk // *Vykladannia mov u vyshchykh navchalnykh zakladakh osvity na suchasnomu etapi. Mizhpredmetni zviazky / Naukovi doslidzhennia, dosvid, poshuky : zb. nauk. prats.* – Kh. : KhNU im. V. N. Karazina, 2009. – Vyp. 14. – S. 178-186.
19. Fitsula, M. M. Pedahohika : [navch. posib. dlia stud. vyshch. ped. zakladiv osvity] / M. M. Fitsula. – K. : Akademiia, 2000. – 544 s.
20. Iahupov V. V. Proektuvannia pedahohichnoi diialnosti vykladachiv profesiino-tekhnichnoi osvity [Elektronnyi resurs] / V. V. Iahupov. – Rezhym dostupu: <http://lib.iitta.gov.ua/>.
21. Iakovlev Y. P. Yntehratsiia vysshei shkoly s naukoj u proyzvodstvom / Y. P. Iakovlev. – Lenynhrad : Yzd-vo Lenynhradskoho unyversyteta, 1989. – 114 s.

Одержано статтю: 10.06.2019

Прийнято до друку: 24.06.2019